

o bună familiarizare cu domeniul metodologiei cercetării științifice. Astfel, se arată că etapele programului cercetării sociologice vizează formularea problemei, determinarea obiectului de cercetare, stabilirea scopului, a obiectivelor, formularea ipotezei, operaționalizarea conceptelor, stabilirea populației, a metodelor de culegere a informațiilor, planificarea investițiilor, planificarea și realizarea cercetărilor de probă. De asemenea, se detaliază etapele analizei logice a noțiunilor în cercetarea sociologică aplicată, ale operaționalizării conceptelor, ca și aspectele ce țin de analiza cantitativă, de măsurarea în sociologie. Totodată, sint abordate aspectele esențiale ce țin de realizarea sondajelor: de la determinarea populației totale, la stabilirea mărimii și reprezentativității eșantionului și la prezentarea diferitelor tipuri și metode de selecție.

Referitor la metodica și tehnicile de culegere a informațiilor autorul prezintă sintetic interviul, chestionarul, metoda aprecierii de către experți, observația, analiza de conținut, experimentul social. El acordă o atenție deosebită prelucrării informațiilor, aspectelor ce țin de asigurarea și verificarea validității, a fiabilității datelor, de codificarea și calculul corelațiilor pe baza cărora se verifică ipotezele și se formulează concluziile. Se sugerează constituirea unei bănci de date în care să fie păstrate informațiile și instrumentele de cercetare, asigurând condiții pentru studii comparative.

În anexă este detaliat un model de program de cercetare cu instrumentarul metodologic privind „problemele și perspectivele creșterii nivelului cultural de viață al grupurilor sociale și al personalității în condițiile restructurării și reinnoirii societății”.

Lucrarea fiind scrisă în raportare directă și exclusivă la sociologia sovietică, în unele părți (în special primele două capitole, cum am arătat mai sus) poartă amprenta unei scolastici marxist-leniniste; de altfel, bibliografia citată este exclusiv în limba rusă fără raportări la clasiile sociologiei, la marile curente înregistrate în evoluția gândirii și practicii sociologice (se face în text doar o trimitere la A. Comte, creatorul termenului de „sociologie”). Aceasta ar putea întreține imaginea falsă a sloganului că sociologia „științifică” este prin aplicație cea marxist-leninistă (sovietică).

Riscurile asumate de autor în demersul de a publica o astfel de lucrare țin de specificul timpului istoric în care ea a apărut: perioada „dintre două lumi”, una fostă puternică, aflată într-un proces rapid de dezagregare, iar cealaltă, încă fragilă zguduită de convulsii. Ieșirea din sfera de influență a fostului imperiu se dovedește a fi un proces dramatic și în plan spiritual.

Cu excepția rezervelor exprimate, lucrarea reușește să sensibilizeze cititorul cu complexul de probleme aparținând sociologiei, în special cu cele ce țin de domeniul metodologiei și tehnicilor de cercetare.

Livius Manca

„JOURNAL OF EUROPEAN SOCIAL POLICY”, vol. I, Number 1/1991

Ansamblul problemelor sociale suscită un interes tot mai crescut și — așa cum se arată în cuvintul introductiv editorial al revistei — se anunță a ocupa un loc prioritar în dezbaterile academice și politice ale anilor '90, datorită a cel puțin două motive majore: pe de o parte, evoluțiile legate de integrarea politică a Comunității Europene, stipulată de Actul European Unie din 1986, care va lărgi gama deciziilor politice adoptate la nivel comunitar, iar pe de altă parte, schimbările din țările est-europene care produc bulversări în condițiile lor sociale, economice și politice, punând probleme substanțiale factorilor de decizie atât din interiorul lor, cât și din restul continentului. Aceste două mari probleme sînt de natură a provoca o regîndire fundamentală a politicii sociale.

Publicația editată în Marea Britanie își propune să ofere o sursă unică de informație independentă și de analiză a problemelor politicii sociale în Europa, încercînd totodată să evidențieze unele tendințe sociale, prin intermediul studiilor comparative. În concepția editorilor problematica abordată va circumscrie o serie de subiecte tipice: bunăstarea ocupațională, condițiile de muncă, piața muncii, implicațiile politicii sociale asupra transformărilor economice și industriale, politicile de egalizare a șanselor, securitatea socială, sărăcia și inegalitatea, demografia, transformarea structurii familiei și politica socială, politica sanitară, politica locuirii, politica educațională și a formării profesionale, politica și economia politică a bunăstării, dialogul social și partenerii sociali, problemele metodologice ale cercetării comparative în domeniul politicii sociale.

Comunitatea Europeană și statele membre examinează dimensiunea socială pe care o presupune piața unică; o politică socială orchestrată la nivel comunitar s-ar părea a fi con-

dilia esențială necesară pentru asigurarea coeziunii sociale și politice în perioada restructurării economice accelerate. În același timp, oponenții „dimensiunii sociale” își argumentează punctul de vedere considerând-o contradictorie spiritului liberal al pieței unice, ca pe o piedică a prosperității economice ridicate în condițiile consimțământului politic privind integrarea europeană.

În țările est-europene schimbarea de la economia planificată centralizat, la cea de piață pune serioase probleme teoretice și practice: șomajul și dificultățile resimțite acut, cel puțin pe termen scurt, amenință să conducă la lipsa suportului popular pentru noile guverne alese în mod democratic.

O problemă comună, atât pentru țările est-europene, cât și pentru cele vest-europene este cea a rolului politicii sociale la nivelele național și supra-național în perioada majoră de restructurare economică, în asigurarea protecției standardului de trai al cetățenilor și a suportului pentru eficiență economică și consens politic.

Studiul elaborat de Paul Spicker intitulat *Principiul subsidiarității și politica socială a Comunității Europene* scoate în evidență cum acest principiu devine tot mai important în politica adoptată la nivelul comunitar, fiind bazat pe un concept al societății după care solidaritatea este determinată de proximitatea relațiilor sociale; în consecință acțiunile instituțiilor eșaloanelor superioare ale societății trebuie văzute ca subsidiare celor ale unităților inferioare. Principiul se referă la „nevoia de a se asigura ca deciziile politice să nu fie luate la un nivel mai ridicat decât este necesar” sau, mai precis, la „o organizare descentralizată a responsabilităților cu scopul de a nu încredința niciodată unei unități mai largi ceea ce poate fi realizat mai bine de către una mai restrinsă”.

Autorul analizează principiul dintr-o perspectivă istorică, relevând că apariția și instituirea sa au fost influențate de biserica catolică. Subsidiaritatea înseamnă că solidaritățile sînt ordonate ierarhic, principala lor sursă fiind familia urmată de comunitate și așa mai departe și numai la o anumită distanță există responsabilitățile statului, apoi ale comunității internaționale. Tabloul care rezultă este cel al unei lărgiri progresive de cercuri ale responsabilității, care diminuează în putere concomitent cu sporirea distanței sociale. Relațiile și obligațiile sînt văzute în termen de norme și roluri sociale, de unde rezultă fondarea morală a principiului.

Autorul relevă că la nivelul Comunității Europene există o anumită ambiguitate a aplicării principiului, referirile documentelor vizînd îndeosebi distribuirea responsabilităților între instituțiile comunitare și statele membre.

Wim van Oorschot, în articolul *Necurgerea la beneficiile securității sociale în Europa*, relevă atât dimensiunile acestui fenomen, cât și o serie de factori și puncte de vedere explicative. Necurgerea la prestațiile sociale implică ineficiența și in justiția în aplicarea schemei securității sociale, putînd fi unul din factorii care conduc la experiența sărăciei. Deși se cunoaște foarte puțin despre acest fenomen în țările vest-europene, se pare că el are proporții însemnate. Astfel, în Franța, 22% din beneficiarii potențiali ai prestației „minim de bătrînețe” așteptau peste 5 ani după momentul în care îndeplineau condițiile pentru a-l obține; în Germania, o cercetare națională pe un eșantion alecătuit din 25 000 gospodării estima rata necurgerii la prestații sociale la 48%; în Marea Britanie estimarea necurgerii era de 24% pentru „Supplementary Benefits”, de 46% pentru „Family Income Supplement” și de 7% pentru „One Parent Benefit”. Motivele necurgerii sînt de nivele diferite: al schemei beneficiarului (reguli complexe, criterii vagi, testarea mijloacelor, cu prejudicii — ca riscul de stigmatizare —, suplimentarea altor surse de venituri, lăsarea inițiativei declanșării procesului solicitării pe seama pretendentului), al administrației (mod umilitor de tratare a solicitanților, combinarea funcțiilor de „servicii” și „control al fraudei” comunicare slabă cu clienții, calitate slabă a luării deciziilor și a procedurilor tehnice administrative, utilizarea unor formulare complexe de cerere, slabă cooperare cu alte administrații, interpretare greșită a reglementărilor) și al clientului (ignoranță privind existența schemei, a criteriilor, procesului de solicitare, teama de stigmatizare, atitudinea de dependență, dificultatea în completarea formularelor etc.).

Maria Petmesidou în articolul *Statism, politică socială și clasele mijlocii în Grecia* evidențiază tendințele înregistrate în evoluția cheltuielilor publice și ale bugetului social în perioada postbelică. Începînd cu cea de a doua jumătate a anilor 1970, importanța numerică și politică tot mai crescîndă a claselor medii ce a dus atât la accentuarea fragmentării sociale cât și la cea a contradicțiilor statismului grec, făcînd și mai dificilă realizarea oricărui consens în privința obiectivelor politicii sociale. În timpul anilor '80 s-a înregistrat o creștere puternică a cheltuielilor publice și a bugetului social, consecința presiunilor exercitate de diverse păături ale claselor medii, cu toate că nu a intervenit nici o modificare substanțială în logica repartiției măsurilor sociale. A avut loc o expansiune a transferurilor de venituri în condițiile recesiunii economice. Concurența din cadrul claselor medii pentru a accede la putere politică și la aparatul

guvernamental se va intensifica și va afecta serios posibilitățile oricărei reforme vizînd o nouă repartiție bazată pe nevoia socială.

Volker Ronge în studiul *Schimbare socială în Europa de Est. Implicații pentru agenda sărăciei în Vest* abordează o serie de probleme vizînd transformarea spre economia de piață, conflictele etnice, liberalizarea politică din țările foste socialiste și implicațiile asupra celor vestice, în special imigrarea sărăciei; se argumentează că nu programul politic sau măsurile birocratice pot stopa această imigrare, ci măsuri de acordare a ajutoarelor de dezvoltare care să motiveze populațiile să rămînă în țările lor de origine. Astfel, există riscul ca imigrația să ducă la creșterea cheltuielilor pentru protecție socială în țările vestice.

Revista mai cuprinde un rezumat tematic vizînd o gamă largă a noutăților și informațiilor privind dezvoltările sociale în Europa. De asemenea, sînt incluse note de lectură ale unor lucrări privind politicile sociale.

Informațiile pe care revista le oferă decidenților și analiștilor politicilor sociale permit depășirea cadrului îngust al preocupărilor naționale, vizînd o perspectivă comparativă.

În ansamblul său, revista constituie un instrument al schimbului de idei, deschis abordărilor complexe ale politicilor sociale atât la nivel național, cît și la cel internațional.

Livius Manea